

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sermones uenerabilis magistri Nicolai de blony
decretoru[m] doctoris. capellani episcopi Bosnomensis.
ualde deseruientes populo. sed et clero utcu[m]q[ue]
docto eos digne legenti. predicanti. aut ...**

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 22. XI. 1494 - 1495

I. Sermo LXXXII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31214

De corpore Christi

attendat p̄me d̄itionis sue excellentiā et venerandā sancte trinitatis in se imaginē agnoscat. bonoreq; similitudinis diuine ad quē creat̄ est. nobilitate morū. exercitatione virtutum. dignitate meritorū. attendat vt cū apparebit q̄lis sit tunc filius ei appareat. Qui enī mirabiliter ad similitudinē suam in p̄mo hoīe cōdidit. mirabiliterq; in secūdo. i. in seip̄o reformauit. Cuius trinitas sanctissime p̄sequi clarā gloriā et facie ad faciem intruere nos faciat pater et filius et spiritus sanctus. Amen.

De corpore Christi. I.
Sermo LXXXII.

Qui manducat
meam carnē et bibit meū sanguinem in me manet et ego in eo. *Joh. vi.* Tria sunt ex q̄b; solet cōmēdari rex vel p̄ncips terrenus. Prīmū est potentia. q̄a p̄ncipatus nō est nisi q̄dā ciuiliū p̄tās. Ideo dicit Salomon Prouer. xiiij. In multitudine p̄li dignitas regis. et in paucitate plebis ignominia p̄ncipis. Secundū est clemētia. vii. iij. Reg. xij. et ij. Paucitudo. Si placueris p̄lo huic et lenieris eos s̄bis clementib; seruiet tibi om̄i tpe. Prouer. x. Roboratus clemētia thronus regis q̄ p̄tās sine clemētia vertit rex p̄ncipem in tyrānū. Jō dicebat artaxerxes rex magnus Pester. xiiij. Cū genitib; multē imperassem et vniuersis orbem ditioī mee subtingassem. nequaquā volui magnitudie abuti potentie sed clemētia et lenitate gubernare subiectos. Tertiuū ē magnificētia. Magnificētia enī est virtus solis p̄ncipib; ducem. Ideo dicit Pester. i. q̄ asuerus rex fecit cenā magnā cūteris p̄ncipib; in q̄ fuit ministrantiū habundātia. vinū quoq; magnificētia regia dignū apponebat. Et quia dñs n̄r iesus x̄ps est p̄ncips regū terre. vt d̄i Apoc. i. Idcirco potest ab h̄ triplici p̄cōno cōmendari. et singulariter in sacro diuissime eucharistie. In q̄ primo oñdit suā omnipotentia. q̄a nō minoris virtutis ē mūdū ex nihilo creare q̄ totā substantiaz panis subito in corp̄ suū incorruptibile conuertere. Ideo dicit Ps̄. Q̄ mēoriaz fecit mirabilia suoz x̄ps in hoc sacro. Q̄a enī mirabilia declarant diuinā potentia. p̄ q̄bus p̄bera dicit. Cōfitebor tibi q̄a terribiliter magnificatus es. mirabilia opa tua et

ania mea cognoscat nimis. Secūdo christus oñdit ibi suā clemētia. q̄ totū semetip̄m dedit tā dignis q̄ indignis. Et ideo sequitur. Misericors et miserator dñs. De qua clemētia dicit p̄pha in Ps̄. Suauis dominus vniuersis. et miseratōes ei sup̄ om̄ia opa eius. Tertio x̄ps oñdit ibi suā magnificētia. q̄a ibi statuit dari vnū ferculū q̄d habet plus in se de p̄ciositate q̄ suū totū regnū. ideo Ps̄. extollens magnificētia diuinā dicit. Oculi oim̄ in te sperāt dñe. et tu das escā illis in tpe oportuno. Et quia oportuna manū in p̄ncipe designat magnificētia. ideo dicit. Aperis tu manū tuam et implem̄ om̄e aīal benedictōe. Tanta igitur saluatoris n̄ri potentia. tanta clemētia. tanta magnificētia. cōsiderans sc̄rā mater ecclia erga se et maria x̄pi dilectione et caritate ostensa. merito hoc dignissimū sacramentū deuotiō tanto celebri⁹ venerari cēssisse p̄cipit. Quoz quidē beneficiorū illud quidē p̄cipuū videt q̄ h̄ venerabile sacramentū facit in nobis manere deum. et nos in deo. Dicit saluator loquēs de p̄fectione huius sacri. dicit in verbis p̄positis. Qui manducat meā carnē et bibit meū sanguinem in me manet et ego in eo. Circa materiam p̄ntis sermonis triplex pot̄ occurrere dubitatio. Prima quare x̄ps instituens istud sacm̄ voluit nos participes eē eiusdē p̄ sacramentalē manducationē. Secūda quare cū x̄ps istud sacm̄ instituit sub duplici specie. ecclia romana nō tradit laicis illud nisi sub vna. Tertia q̄ et quāta sit utilitas huius sacri vltra alia sacra. Ista tria tangunt h̄ in verbis p̄positis. Ad sacramentalis p̄ceptio tangitur. cū dicit. Qui manducat. Sub duplici specie institutio tangitur. cū dicit. carnē meā et sanguinē meū. utilitatis fructus et effectus salutaris cōsecutio cū dicit. in me manet et ego in eo. **Primo** tangit h̄ sacramentalis p̄ceptio hui⁹ dignissimi sacri cū dicit. Qui manducat. Et q̄ occurrit illa p̄ncipal̄ dubitatio. quare x̄ps institūens istud sacm̄ voluit nos participes esse eiusdē p̄ sacramentalē manducationē. Ad istud aut̄ dubiū rōdet beatus Thō. in q̄ daz s̄mone di. Q̄ x̄ps institūens h̄ sacm̄ voluit nos participes eē ipsi⁹ p̄ sacramentalē manducationē ad faciendū p̄ h̄ mēoriaz q̄

R

duplicis sui maximi beneficii. scz sue pas-
sionis. sue ppiationis. sue dilectionis z sue
vniionis. **De primo** scz de passione dicit
ipe **Luc. xxiij.** Hoc facite in mea comemo-
ratione. que verba reperit Apl's in episto-
la hodierna. i. **Corinth. xi.** vbi expresse di-
cit. Quotienscuq; maducabitis panem hunc
z calicem bibetis. mortem dñi annunciabitis.
Semp quide in memoria debet esse pas-
sio xpi. **Iuxta illud** **Trenoz. iij.** Recordare
re paupertatis mee ab sinthij z fellis. **Unde**
Brego. libro. iij. dyalogoz dicit. **Dec** naq;
victima ab eterno interitu auis soluit. q;
illa nobis mortem vniogeniti reparat. qui li-
cet surgens a mortuis iam non moritur. mors
illi vltra non dñabitur. tñ in seipo inoztali-
ter atq; incorruptibiliter viuens. p nobis
iterum in h mysterio sacre oblatiois imolat.
Et post pauca. **Hinc** ergo pensamus qua-
le sit pro nobis istud sacramentum qd per ob-
lationem nostram vniogeniti filij passionem sem-
per imitat. **Decille.** **Sermon.** **Memoria**
passionis xpi habet in hoc sacramento si ad
memoria renocetur quod fiat panis de gra-
no triturato. mola petro. in clibano cocco
Granum xps est **Johis. xij.** Nisi granum fru-
menti. Istud granum trituratum est in flagel-
latione **Johis. xij.** Tunc apprehedit eum
pylatus z flagellauit. **Primo** in mola crucis.
Figura de **Samson** quez philistim ex-
cecantes molere fecerunt. Sic in dei nisi ex-
cecati fuissent mola crucis non attriuissent
xpm **Ma. liij.** Attritus est. ppter scelera no-
stra. missus quoq; est panis iste in clibanum
sepulchri qd ad corpus inferni quo ad ani-
mam. **Ecce** memoria passionis qd roties
recolitur quoties istud sacramentum madu-
catur. **De secundo** scz de memoria ppiatio-
nis diuine dicit **Leuit. ij.** **Q** sacerdos tol-
let pugillum plenum simile z olei actorum tibus
z ponet in memoriale sup altare. **Hoc** est me-
moriale ppiationis. p oblationem eni sup
altare. ppiatio fit. maxie p sacramentum alta-
ris. **fm Brego.** **Est** autem sciendum **Q** in xpo
sunt tres substantie scz corpus aia z deitas.
per similia ergo caro xpi significat. ppter ca-
rentiam furfuris. **In** similia ergo corpus xpi
similia dicitur. in oleo autem aia sue gratia. in
titure vero deitas. cui latia z bonoz debe-
tur qd in titure ondit. **Iuxta illud** **Carbo-**
nis. **Titure** dei placat. **Per** hac ergo simi-
lia habemus ppiationem contra culpam.

De tertio scz de memoria sue dilectionis
dicit **Decc. xiiij.** **Diliga** eos spontane. vbi
enumeras dilectionis sue beneficia. inter
alia h subiungit. **Quiet** triticum. memoriale est
sicur vinum libani. **Pro** memoriale h dilectionis
diuine habes triticum corpus christi z vinum
sanguinis eius. **Dilectio** autem dei qd nobis in
hoc sacro onditur euidenter significatur. **Regu.**
xij. vbi tria de ouicula paupis nar-
rantur qd ea pauper emerat. qd de panis ca-
lice suo nutruerat. qd i sinu suo dormiebat.
Pauper iste est xps. **h. Corinth. viij.** **Pro-**
pter nos egenus factus est. **Ouicula** huius
pauperis est fidelis aia **Luc. xv.** **Inueni**
ouem quam pdideram. **Magna** ergo dilectio
qd bec ouis pccio sanguinis xpi emittit. **Lo-**
rinth. vi. **Empti** estis pccio magno. **Stipa-**
bulo cordis nutritur **Gap. xvi.** **Angelo-**
rum esca nutritur **plm tuu** **Itē** sinu misericor-
die sue fouet vt tandem in sinu glorie recipi-
atur **Luc. xvi.** **Mortuus** est mendicus et
portatus est in sinu **Abrae.** **De quarto** sci-
licet de memoria sue vniionis dicitur in **ps.**
Memoria fecit mirabilia suoz. **Misericors**
z miserator dñs. esca dedit timentibus se.
Sicut eni magna est vniio esca ad sum-
tem. qa carni z sanguini vniunt. **Sic** nos
mirabiliter vniuntur esca corporis xpi. **Unde**
Aug. dicitur est in lib. **psalms.** **Libi** sum gra-
dium. **Et** sequitur. **Rectu** me mutabis in re-
sed tu mutaberis in me. **Ex** his omnibus in-
fero qd pceptio huius sacramenti est pccio
omniu virtutu in nobis. **igit** merito est re-
querendum. **Et** pro ad fide catholica extol-
lendaz. qa cu virtus sit de bono z difficili.
quato est difficilius tanto est laudabilior.
Et qa istud sacramentum est arduum ad creden-
dum. ideo dignificat fidez credentis. z eius
meritum exaltat. ideo dicitur mysterium fidei.
habes secretam et occultam intelligentiam re-
nendam per fidez. qa aliud videt. aliud sub-
visis esse firmiter credit. **Hoc** ad spem
de futuro pfirmandum. qa spes promissu bo-
ni maxime pseruat per arram. **Istud** autem
sacramentum maxie est pignus z arra futu-
re beatitudinis quam expectamus. **vn** de non
solu est signum remozatiuum sed etiam pnoti-
cu. **fm** **Diomsius** in libro de ecclesiastica ier-
rarchia. **Tertio** ad caritatez nobis incen-
dendam. qa naturaliter quilibet inclinatur
ad diligendum se diligentes. **Et** ideo xps vt
maxime nos incitaret ad caritatem in hoc

De corpore Christi

sacramēto suā maximā dilectionē nob̄ voluit ostēdere. In q̄ nō sua sed seipm̄ nob̄ dicit. vñ istud sacramētū est qd̄ marie eccle siā tenet in sanctitate et puritate. Sicut dicit Dionysius de ecclesiastica ierarchia. Sic q̄ patet ex his solutio p̄me dubitationis q̄ fuit cur x̄ps instituit istud sacramētū voluit nos esse participes ip̄i p̄ sacramētale p̄ceptionē. q̄ est māducatio. qm̄ vt audistis hoc exiēbat q̄ druplex: mēoziale magni beneficii humano generi impensī. s. passiōis. p̄ciationis dilectionis et vnionis. Insup̄ red̄ebat hoc ip̄m p̄fectio triplicis virtutis p̄ncipalis. sc̄z fidei spei et caritatis. que per hoc sacramētū p̄ficiunt. Et tantū de primo.

¶ Dixi secūdo q̄ in verbis p̄missis tangitur hui⁹ sacri sub duplici specie institutio. cuz dicit. Hęc carnē et meū sanguinē. Et quo occurrit illa sc̄da dubitatio. Cū x̄ps istud sacramētū instituit sub duplici specie. cur ecclesia romana non tradit illud laicis nisi sub specie vnicā. Circa cuius dubitatiois solutionē etiā illud ē p̄siderandū. Quia cuz x̄ps hic asserat esse carnē suam et sanguinē suum. quare sub p̄p̄is speciebus carnis et sanguinis nō potius sumit q̄ sub alienis. sc̄z panis et vini. Istud igit̄ primo ē solvendū. Assignat̄ autē triplex efficac̄ ratio ad h̄ quare nō sumit sub p̄p̄a specie sed aliena. Prima ē vt fides habeat meritū. dū aliud credit. aliud cernit exteri⁹. Vñ Joh. x. dicitur ē rbome. Beati q̄ non viderūt et crediderunt. Nam fm̄ Grego. ibidē. Fides nō habet meritū cui ratio humana prebet experimentū. Sec̄do ideo ne horreret animus qd̄ cerneret ocul⁹. De p̄se. di. ij. qd̄ sit. Doret nāq̄ anim⁹ carnē crudā comedere. qd̄ bestiarū p̄p̄iū esse videtur. Tertio ad ridiculū paganorū euitandū. De p̄se. di. ij. Vñ. Hā merito insultare nob̄ possent q̄ dē carnalē habentes toties ip̄m vorarentus. Dis p̄missis veniam⁹ ad p̄positaz dubitationē solvendā. Pro cui⁹ solutione pono istā catholicā p̄clusionem. Cōmuniō eucharistie sub vtraq̄ specie. panis sc̄z et vini nō ē necessaria toti populo credentibus simpliciter et absolute ad salutē. licet x̄pus de vtraq̄ specie in v̄bis istis faciat mētionem. Istam p̄clusionē p̄bo primo p̄ legem diuinā. Sec̄do p̄ p̄suetudines et p̄xim ec-

clesie primitiue. Tertio per sacra concilia Quarto p̄ dicta sanctorū doctorū i lege dei veraciter se fundantius. Et p̄mo p̄bat hoc p̄ legem diuinā tam noui q̄ veteris testamēti. Hā in lege noua x̄ps loquens de hoc sacramēto. tr. vi. v. vel forte plurib⁹ sc̄c mētionem de hoc sacro. De panē quidez et de manducatione. tm̄. xi. v. v. De māduca- tione vero carnis et bibitiōe sanguis qua- ter. De vino vero in toto p̄cessu non fecit mētionē. vt dicit Joh. v. p̄ rotū. ad ostēdendū vtiq̄ manifeste q̄ sumere sub altera specie tm̄. sc̄z sub specie panis sufficit ad salutē. et q̄ sub specie panis p̄tinet vera caro x̄pi et verus sanguis ip̄i. Unde inquit. Operamini cibū q̄ nō perit sed q̄ p̄manet i vitam eternā. quē filius hominis dabit vobis. Hunc enī pater signauit de⁹. Ecce p̄mū testimoniū in q̄ nullā mētionē facit de potu. et dicit cibū p̄manere et sufficere in vitam eternā. Itē ibidē. Non moyses dedit vobis panē s̄z pater me⁹ dat vobis panē de celo verū. nō dicit et sanguinē. Ecce sc̄dum testimoniū. Itē ibidē. Panis enī dei est q̄ descendit de celo et dat vitam mundo. Ecce tertium testimoniū. Itē. Ego sum panis vite. q̄ venit ad me nō esuriet. et qui credit in me nō sitiet vnq̄. Itē hic in euāgelio. Ego sum panis viu⁹ qui descendi de celo. Itē ibidē. Dicit panis de celo descendēs. vt si quis ex ip̄o manducauerit nō moriet̄. Item. vii. Ego sum panis viuus q̄ de celo descendi. Si q̄s māducauerit ex hoc pane viuet in eternū. Itē. viii. Panis quē ego dabo caro mea ē pro mūdi vita. Item. ix. Amen amē dico vobis. nisi māducauerit carnē filij hominis et biberit eius sanguinē. nō habebitis vitam in vobis. Vbi p̄mo incipit facere mētionē de bibitiōe sanguinis. nullā tm̄ facit mētionē de specie vini. Item. x. Qui māducat meā carnē et bibit meū sanguinē habet vitam eternā. Item. xi. Caro mea vere ē cibus. et san. me⁹ vere ē potus. Itē. xii. in verb̄ n̄i thematis Qui māducat meā car. et bi. me. san. in me manet. In quib⁹ solū q̄rtuor locis fit mētio de potatione sanguinis et nullo mō de potatiōe vini. Cū igit̄ sub specie panis p̄tineat tot⁹ x̄ps et integer pater q̄ q̄ sumit sub vna specie sumit vtrūq̄ sc̄z carnē et sanguinē. et unplet dñi mandatū illud. Nisi māducaueritis. dato etiā q̄ de sacramētali sumptione

intelligeret. Istud patet ex eo. q̄a x̄ps concludēdo post om̄ia sua dicta. de hoc sacramento finaliter dicit. Qui māducat hunc panē uiuet in eternū. Cum ergo sub specie panis istud sacramentū p̄fert vitā. igit̄ sufficit fidelibz laicis sub vna specie ad salutē et p̄sequēs taliter suscipiens implet p̄ceptum x̄pi. q̄d dicit̄ de carne et sanguine. Et potest et his sic p̄cludi herenico. Aut enim totus x̄ps est et integer sub specie panis aut nō. Si nō tunc falsum dicit. Ego sum panis uiuus q̄ de celo descendit. Ex quo enim nō est totus. quō ē uiuus. si aut̄ est totus et uiuus. igit̄ est cū sanguine. cū sanguis sit se des anie. q̄ est vita corporis. Si igit̄ totus cū sanguine. igit̄ q̄ sumit corpus sub specie panis sumit et sanguinē. Secūdo idem. p̄batur p̄ illud. Q̄ cū x̄ps docuisset discipulos orare. p̄ necessarijs ad salutē in q̄. Sic orabit̄. Pater n̄r. panē nostrū sup̄ substantialē da nobis hodie. *Math. vi. Luc. xi.* Q̄ vtriqz de hoc sacramento exponit̄ s̄m Hiero. *Liprianū et Nicolāū de Lyra.* Cū petendo hoc sacramentū petim̄ om̄ia alia que om̄ia ordinant̄ ad ip̄m. q̄ ideo dicitur quotidianus. q̄a q̄tidie sumitur per ministr̄os ecclesie. p̄ se et p̄ totā cōmunitate. *Dec. Lyra.* Nulla autē fit mētio ibi de specie vini. Tertio idēz probat̄ p̄ illud q̄d in veteri testamento figuratū est de hoc sacramento. Et p̄mo de Melchisedech. q̄ in figura x̄pi panem et vinū obrulit̄ *Gen. xiiij. ad Heb. viij.* Istud autē fuit in figura sicut et cetera. *i. Corinth. x.* Om̄ia in figura cōtingebant illis. Nō legitur autē melchisedech sic dedisse populo. sed per semet t̄m sic obrulisse more sacerdotis. Quarto idēz p̄batur de agno paschali. vbi solū p̄cipit̄ esus agni nō autē aliqua bibitio vini. Agnus autē est figura huius sacramēti. cū de x̄po dicitur sic. Ecce agnus dei q̄ tollis p̄c̄tā *Joh. i.* Quinto idem. p̄batur de māna q̄d dabat populo israel sine aliqua bibitione vini. et t̄m habuit p̄ se om̄e delectamentū suauitatis. vt dicit̄ *Sapie. xviij.* Sexto idēz probat̄ p̄ illud *Leuit. i.* vbi dicit̄. Q̄ sacerdos sumēs offerat pro p̄c̄tō sacerdotis vel etiā totius multitudinis. et aspergat p̄tra velum sanctuarij et de codez ponat̄ sup̄ cornū altaris residuū fundendo sup̄ basim altaris holo causti. *Et. xvij.* ibidēz dicit̄. Sanguinē de di vobis vt sup̄ altare in eo expiet̄ p̄ ani-

mab^o v̄ris. Ecce quicquid de sacrificio sanguinis fuit in veteri testamento totū referatur ad sacerdotē et nō ad populū. In cuius signū soli sacerdotes v̄rebant̄ libaminibz. id est. his sacrificijs q̄ fiebant̄ ex fluida materia. scz oleo vino. Septimo idem patet de Abraam q̄ venientibus ad se angelis fecit cōmisceri tria sara farine et panes fieri. nulla mentione facta de vino *Gen. xvij.* Octauo idēz patet de comestione helye qui comedit panē sub cinericiū et cibū aque bibit. nō autē vini in quo sacramentū sanguinis x̄pi cōficitur. Non hoc idem patet ex p̄c̄tā x̄pi et apostolorū. Nam nō legitur x̄ps aliquē laicum sub vtraqz specie p̄ter solos apostolos. *xij.* cōmunicasse. q̄s t̄m et sacerdotes ordinauit. vt patet *Joh. xij. Mar. xiiij. et Luce. xxij.* Et tamen si ista cōmunitio fuisset de necessitate salutis vtriqz nō p̄termississet matrē suā carissimā et alios m̄inos. *res. lxxij.* discipulos. de q̄bus nulla fit mētio tanq̄ laicis. Decimo patet hoc ex pluribus cōmunijs p̄ christū factis. in quibus nunq̄ legit̄ x̄pm aliquē potasse. vt dicitur *Math. xiiij. et Johis. vi.* de quinqz panibz. et iterū *Marci. viij.* de septē panibz. Cū et post resurrectionē cū duobus discipulis in Emaus solū panē legitur fregisse. *Luce. viij.* Et tamē ille panis figurabat corpus x̄pi. s̄m *Aug.* in libro de p̄cordia euāgelistarū s̄m *Bedam Theophilū et om̄s alios.* Itē *Johis. xli.* Christus post resurrectionē apprensus discipulis comedit cū illis tantū piscem assum et fauuz mellis. De quo dicit *Innocen. Grego. et Aug.* Q̄ p̄scis assus x̄ps est passus. Undecimo hoc patet ex p̄c̄tā se ex p̄c̄tā apostolorū in primitiua ecclesia *Actu. ij.* vbi dicit̄. Q̄ om̄es fideles erāt p̄seuerantes in doctrina apostolorū et fractione panis. Et *Aḡ.* in scolastica hystoria exponit̄. id est eucharistic. vbi nulla mētio fit de vino. Itē nullus apostolus legitur hoc dogmatizasse vniuersaliter p̄ter q̄ panis solis corinthijs. apud quos erat talis consuetudo. nec apostolus ita p̄cepit̄ faciendum sed narrat p̄ christū ita factū. quos q̄a abutebant̄ isto sacramento in sumēdo sanguinē in multa materia rep̄bendit̄ dicens. Alius autem ebrius est. et tamē si fuisset hoc necessitatis quilibet apostolus hoc in verbis docuisset et scriptis reliquisset. Duodecimo hoc patet ex p̄c̄tā multorum

De corpore Christi

sanctorum qui in infirmitate positi sub vna specie soli communicabant per modum laicorum. licet etiam fuissent sacerdotes. sicut patet de beato Hieronymo. De quo scribit Eusebius in epistola ad Augustinum. Similiter modo beatus Ambrosius legitur communicasse de manibus beati honorati vercellensis episcopi. Idem legitur fecisse beatus Agapitus papa qui quendam claudum sub vna specie communicans fertur perfecte curasse. Idem narrat Huilhelmus in suo sacramentali Dugones de sancto victore. doctorem maximuz in extremis fecisse. Tredesimo hoc idem probatur per Leonem Isidori ex libro paliorum. qui in sexta synodo Constantinopolitana dicit. Litra sanguinis. id est excepto sanguine ceremonias in ecclesiis celebramus. quasi dicitur laicale communionem. quod est ex statuto et precepto ecclesie introducere. quasi quidam ceremonie sine sanguine damus. Et sequitur de communione sacerdotali. Ita quippe accedimus ad benedictiones archanas et sanctificamur participes effecti tam sancte carnis quam preciosi sanguinis christi. Hec ille. Hoc idem ostendit palium. cui roletanum. quod narrat multos infirmos reicasse eucharistiam. pro eo quod datur sine hauritu dominici calicis. cum alias multi infirmi non possent quicquam deglutire propter siccitatem oris. Idem patet ex palio Remensis. de precepto. ubi peruenit. Ubi declaratur quod sufficit dare eucharistiam infirmis sine vino. Idem dicit palium. quod de precepto habere paratam hostiam ad communicandum infirmum nulla mentione facta de vino. ut de precepto. ubi dicitur. Presbyter. et hec vocat sepius laica communio. ut l. dist. Si episcopus. et l. dist. Si euangelium. ubi dicitur quod episcopus vel presbyter propter crimine capitale per ipsum commissus depositus. laicale communionem tamen accipiat quod diuixerit. Idem habet ex palio Gardinensi. pro duo decreta. ubi similiter laica communionem vocat sub vna specie. scilicet corpus christi. Item Abbates. Item Innocentius. Item Hostienensis. panis benedictus vel corpus christi. Idem Johannes andree in nouella de electione. osius. Idem patet de precepto. dist. ubi dicitur. Tribus. ubi precepit clemens papa presbyter reliquias fragmentorum corporis christi custodire. nulla mentione facta de vino. De cuius tamen custodia si fuisset in usu maior cautela fieri debuisset. Unde dicit Archie-

dia. de precepto. dist. ubi dicitur. Presbyter. quod non precipitur seruari sanguinem. quia opus est nimia cautela in eo seruando. Et sequitur. Hec est opus quod ubi est corpus ibi est sanguis. Item sancta synodus romana cui presedit Leo papa de precepto. dist. ubi dicitur. Idem est corpus de quo dicitur. Caro mea vere est caro. et sanguis meus vere est potus. Et sequitur ibidem. Corpus christi edimus viuite eterne possumus esse participes. Ecce quod illa copulata solo corpore christi attribuitur. ut innuat quod sufficit sumere sub altera specie. Quis autem nisi fatuus audeat contradicere tantis conciliis quorum est saluberrima auctoritas. et quibus ecclesie negocia terminantur ut dicit Augustinus. ad Januarium et Gregorium. xv. dist. Canonibus dicitur. Quod sicut quattuor libros euangelium sic quattuor palia suscipere et venerari debemus. Decimo quarto hoc idem probatur ex antiquissima consuetudine ecclesie. Sunt enim fere ducenti et plures anni. et quo doctores catholici scribentes de hoc sacramento nihil faciunt de preceptione vini calice. imo a tanto tempore semper astruunt scripturis et exemplis non esse necessariam assumptionem sanguinis christi in calice ipis lacis personis. unde indubitanter tenendum est quod nunquam fuit in ecclesia de vniuersali consuetudine ecclesie. sed solum variis exemplis christi in cena. varia fuit consuetudo in diuersis ecclesiis. Luce ergo generalis consuetudo iam a tot annis sic obtinuit. non licet eam immutare. eo quod matrem vim habet legis ut dicitur Thoma. ii. q. iiii. arti. xii. Et ideo dicit Augustinus. ad Lassulanum. Quod preceptores consuetudinis ecclesie vniuersalis sic contemptores legis puniendi sunt. xii. dist. De his. Turpis enim pars est que toti non congruit vniuerso. viii. dist. Quo iure. Et his infero quod sentiens contra consuetudinem ecclesie vniuersalis in sacramentis. hereticus est censendus. patet per beatum Thomam. ii. q. xcii. ubi dicitur. Sicut enim falsarius esset qui aliqua proponeret ex parte alicuius quam non essent sibi commissa. ita vicium falsitatis incurrit qui ex parte ecclesie cultum exhibet diuinum contra diuinam auctoritatem ab ecclesia consuetam. Decimo quinto hoc idem patet per sanctos doctores antiquissimos. Nam Ambrosius in libro de sacramentis et in libro de paradiso dicit. Ista esca quam accipitis. iste panis viuus qui de celo descendit viuite eterne substantia ad-

ministrat. et quicumque hunc panem manduca-
uerit uiuet in eternum. quia corpus christi est. de
cose. di. ij. Reuera. et c. omnia. et. c. in illo. et c.
non iste. et c. ante benedictionem. In quibus om-
nibus habet quod sumptio eucharistie sine san-
guine sufficit pro se ad salutem sub specie pa-
nis. Item Augustinus in epistola ad Hircanum.
Christus panis est. de quo quod manducat uiuet in
eternum. de conse. di. ij. Christus. Idem in sermo-
ne de uerbis domini. et habet in glosa. i. Cor.
xj. et super psalmum xxxij. ubi semper facit solum men-
tionem de pane. et nihil de potu. Idem Hy-
larius in multis locis de trinitate. de cose.
di. ij. Si non sunt. et c. in christo presens. Item Hiero-
nymus exponens illa uerba nisi manducaueris. car-
nem filij hominis et biberitis eius sanguinem. di-
cit intelligendum esse de manducatione spi-
rituali. quod est incorporatio fidelis anime per gra-
tiam per quam incorporatur tanquam membrum
corpori christi mystico. Item magnus Innocentius.
de officio missae dicit quod ubi uinum non posset
inueniri potest licite alterutrum sine altero
consecrari. ergo non est necessitatis absolute.
Idem doctor Alexander de hales in quar-
ta parte summe sue dicit quod christus integre su-
mitur sub utraque specie. ergo licet sumere
sub altera specie tantum. sicut fit a laicis ubique.
Dicit autem Canonice in contrarium allegari
per hereticos. intelligunt de conscientie pre-
sbytero quod sub utraque specie debet sumere. Et
idem dicit super Iohannem. **¶** **¶** Si quis autem qui-
rit quare ita ecclesia constituit dispensare
laicis sub una specie. Ratione quod hoc fit propter
plura. Primo propter periculum infidelitatis
quod se posset mentibus infidelium ingerere si
semper in speciebus panis et uini daretur. pos-
sent enim simplices credere et intelligere quod
sub altera specie non esset totus christus. sed tantum
sub utraque. Item propter periculum effusionis quod
de facili committi posset in multitudine po-
puli. Item propter periculum corruptionis quod
facile in estate pringeret in regionibus ca-
lidis. Item propter periculum quod posset contin-
gere in portado ad infirmum. Idem tenet Al-
bertus magnus in tractatu de officio mis-
sae. quod etiam ponit quod in regionibus carentibus
uino posset dispensari etiam cum sacerdo-
tibus ut sine uino conficerent in solo pa-
ne hoc sacramentum. Idem beatus Tho-
mas in iij. parte summe sue. q. lxxx. arti. xij. dicit
Quod duo considerantur circa usum huius sacra-
menti. unum ex parte ipsius sacramenti. ali-

ud ex parte sumentium. Ex parte sacri-
conit quod utrumque sumat. quia de utroque consistit per-
fectio sacramenti. Et ideo quia ad sacerdotes
prinnet hoc sacramentum consecrare et perficere.
nullo modo debet corpus christi sumere sine
sanguine. Ex parte autem sumentium requiritur
summa reuerentia et cautela ne aliquid acci-
dat quod uergat in iniuriam tanti sacramenti.
quod precipue posset accidere in sanguinis sum-
ptione. quod quidem si incaute sumeret de facili
posset effundi. Et quia crescente multitudine
populi christiani. in qua sunt senes et iuuenes
et paruuli. quorum quidam non sunt rante discre-
tionis ut cautelam debeat circa huius sa-
cramenti usum adhibere. ideo puidetur
dinatum esse ut populis sanguis sumendus
non datur sed solum a sacerdotibus sumat. Hoc
ille. Idem dicit super Iohannem in postilla. et
ibi dicit Nicolaus de Lyra similiter. Si ergo qui-
rat hereticus quare sacerdotibus sicut licet et non
laicis. Ratione dicitur quod hoc est propter
perfectiones sacramenti quae soli sacerdotes et non laici
debent pagere. ut dicit Thomas super iij. sen-
tentiarum. di. xij. Secundo hoc fit propter pericu-
lum effusionis. quia facilius una gutta sangui-
nis laberet quam una particula corporis christi.
Item ipse. Idem ponit Bonauerura di. xj. arti-
culi. q. xij. quod quantum ad efficaciam huius sacra-
menti sufficit sub altera specie. sed quantum
ad significantiam non sufficit. et ideo solum sacer-
dos quod significat passionem christi in hoc sacra-
mento sub utraque specie sumit. Populus autem
qui efficaciam et utilitatem gratiae querit sub al-
tera tantum recipit. cum sub altera tota gratia
christi continetur. Hoc finaliter ibidem. Simili-
ter Richardus de media uilla. Idem per
de tarantasia dist. xj. articulo. Petrus de pa-
lude patriarcha Hierosolimitanus. Simili-
liter Scotus subtilis doctor. Thomas
de Argentina. quod quantum ad rem significa-
tam sub altera specie datur utrumque. licet non
quo ad speciem significantem. Dicit etiam ibidem
quod sacerdos perficiens sub utraque specie. ideo
facit ut significet quod tempore passionis christi
fuit sanguis separatus a corpore per effu-
sionem. Ad idem Hugo postillator rotius
biblicae. Similiter quidam doctor anglicus
quod dicitur hinc super quarto sententiarum di.
xj. dicit. addens ultra predicta hanc ratio-
nem. Quod sicut in ueteri testamento de sacrifici-
is et oblationibus sumebant omnes offeren-
tes. de libaminibus quod consistebant in mate-

De corpore Christi

ria liquida soli sacerdotes. ita circa hoc sacramentū plus debet sumere tñm speciem panis solidā. sacerdotes autē specie vini liquidā. Et his potest patere q̄ verbū nostrī thematis de carne ⁊ sanguine xp̄i intelligendū est de spiritali manducatiōe ⁊ bibitione. que est incorporatio corpi xp̄i per gratiam ⁊ caritatē. ⁊ hoc ostendit istud verbū quod sequitur. **In me manet et ego in eo.** vt dicit August. super **Iohem Omelia. xxiij.** vbi ipse dicit q̄ si h̄ intelligeret de māducatiōe sacramentali. tūc flm̄ ē. q̄a multi māducant sacramentaliter. ⁊ tamē nō manent in deo. nec deus in eis. igitur flm̄ ipm̄ intelligitur de spiritali. put etiā ipse dicit **Thomas in postilla.** Christus ergo hic intelligit cibū ⁊ potum societate sanctorū. corpi ⁊ membrorū suorū quod est sancta ecclesia in p̄destinatis ⁊ vocatis ⁊ sanctis ⁊ glorificatis ⁊ iustificatis ⁊ fidelibus eius. Et q̄a p̄ alterā speciem sufficēter homo incorporat corpori xp̄i mystico. ideo sufficit sumptio alterius speciei. ⁊ tantū de sc̄do.

¶ Dixi tertio q̄ in verbis p̄missis tangit hui⁹ sacramenti vtilitatis fruct⁹ ⁊ effectus salutaris p̄secutio. cū dicit. **In me manet ⁊ ego in eo.** In quo denotat vtilitatis huius sacramenti vltra omnia alia sacramenta. Pro quo sciendū q̄ flm̄ **Tho. super illud Iohis. vi.** Ego sum panis viuus. Hoc sacramentū est dñice passionis rememoratiū. Et cōtinet in se xp̄m passum. Unde quicqd̄ ē effectus dñice passionis ad nos. totū etiā est effectus huius sacramenti. Nihil enī aliud est hoc sacramentū q̄ applicatio passionis ad nos. nō enim decebat xp̄m flm̄ suaz p̄sentiam semp̄ esse nobiscū. ⁊ ideo hanc vltimē supplere p̄ hoc sacramentū. Unde manifestū est q̄ destructio mortis quā christ⁹ morte sua destruxit. ⁊ reparatio vite quaz christus reparauit resurgendo est effectus huius sacramenti. Et quia vita quam cōfert non est solū vita vniū hominis. sed q̄ntum in se est vita totius mūdi. ad quaz sufficiens est mors xp̄i. **Ioh. ij.** Ipse est p̄cipio p̄ peccatis nostris. ⁊ nō soluz nostris. sed etiā totius mundi. Et sequitur. Alia sacramenta habet singulares effectus sicut in baptismo solus baptizatus suscipit gratiam. Sed in imolatione huius sacramenti est vniuersalis effectus q̄a non soluz sa-

cerdos consequitur effectū. sed etiā illi p̄ quibus orat. et ecclesia tota tam viuorum q̄ mortuorum. Cuius ratio est. quia ī ipso continetur causa omnium sacramentorū. scilicet christus. **Hec Thomas.** Ille autem est p̄cipuus effectus huius sacramenti. quia incorporat hominē christo. Unde dicitur in verbo nostrī thematis. **In me manet et ego in eo.** Et p̄ consequens qui coniungitur mihi habet vitam eternā. **¶** Manet autē in nobis christus dupliciter. scilicet in intellectu per fidem. in affectu p̄ caritatem que informat fides. **I. Ioh. iij.** Qui manet in caritate in deo manet ⁊ de⁹ in eo. Qui ergo sic credit christū vt in eum tenet dat habet ipm̄ in affectu ⁊ intellectu. ergo qui sic credit per fides informat⁹ caritate in xp̄m vt intendat in ipm̄ per caritatē. spiritaliter manducat christū. et talis habet christū in se manentem. Et quia christ⁹ diligentes se transformat in se. eo q̄ flm̄ **Dionisiuz** amor est vis vniuersa transformans amantē in amatum. Ideo quicunq̄ sic diligit christū manducando eum spiritaliter manet in ipso. **¶** Unde **August.** exponens illud **Iohis. xv.** Qui manet in me hic fert fructus multū. dicit. Manemus in christo credendo. obediendo. perseverando. Manet in nobis christus illuminando. subueniendo. perseverantiaz dādo. **¶** Maxime autem hęc mansio fit per participatiōem sacramentorū. et maxime hui⁹ sacramenti eucharistie vt hic dicitur. **¶** Utilitas autem ex hac mansione reciproca christi in nobis et nostra in christo multiplex est. **¶** Prima purgatio omnium peccatorū. **¶** Unde **Ioh. xv.** Omne palmitē ferentē fructū purgabit vt fructū plus afferat. **¶** Secunda diuina associatio. vñ **Ioh. xv.** Qui manet in me ⁊ ego in illo. Magna vtilitas in associatiōe diuina. Quid enim deesse poterit illi qui habet secum deum. venerat enī omnia bona cum illo **Sapientie. vij.** **¶** Unde **Eccl. iij.** Ne soli scilicet sine deo. **¶** Tercia est fructificatio bonorū operū. vñ **Ioh. xv.** Qui manet in me h̄ fert fructū multū scz cordis p̄ sc̄tas cogitaciōes et meditatiōes. oris p̄ p̄fessionē ⁊ gratiaz actionem. operis p̄ penitētie satisfactiōes. Quarta impetratio petitorū. vñ de **Ioh. xv.** Si manseritis in me et verba mea in vobis

manserint. qd cunq; volueritis petetis fiet vobis. Hancamus ergo in xpo p huius sacramenti gratia vt secum tandem manere possimus in celo p glorias. Ad qua nos te.

De corpore Christi II
Sermo LXXXIII.

Qui manducat
hunc panem viuet in eternu.
Iohis. vi. Quonia vt ait Alexander papa qritus a beato petro. cuius verba ponunt in decreto. de psc dist. ij. Nihil inquit in sacrificijs maius esse pot q; corpus et sanguis xpi. nec vlla oblatio hac potior esse potest. sed hec omnes pcellit q; pura pscientia domino offerenda est. et pure mente sumenda. atq; ab omnibus veneranda. et sicut est potior cereris. ita potior excoli et venerari debet. Hec immerito in h sacramento no figura sed res. non creatura sed creator. no quicq; terrenum sed totu celeste ptingitur. eo q; hic est panis q; de celo descendit. hic est caro vera data p mundi vita. no alia plane caro q; que nata est de virgine maria et passa in cruce et resurrexit de sepulchro. Ita dicit beatus Ambrosius. Hec inquit caro est vt ait Aug. in libro de verbis domini. in qua dei patris filius sacerdos fm humanitate se. p nobis acceptabile fecit sacrificium et obtulit deo. vt ipe idem sit sacerdos et sacrificium. p quod quidem sacrificiu nos cum xpo vnu efficiamur. qa pater in illo est. et ille in nobis. Ait Hilarius de trinitate lib. viij. Quis igitur tanti domini digne poterit enarrare magnalia quis effari et eloqui mysteria aut. pnunciare sufficientiar fructuosissima humano generi misericorditer in xpo collata oblectameta. Hic est enim panis pstitus de celo homini. habentem in se omne delectamentu et omnem saporem suauitatis Sapie. xvi. Est itaq; panis iste panis vite. datus nobis in memoriam illius q; nos esurientes impleuit bonis Luce. ij. Et mortuos morte sua ad vitam reduxit eterna. que qui manducat panem viuet in eternu. vnde istud sacramentum merito dicit sacramentu pietatis. vel quia est sacramentum sancte religionis et diuine culture. vel qa deus ex pietate hoc instituit. vt dicit Archidia. xxiij. q. iij. Ipsa

pietas. Magna reuera pietas diuina in hoc apparuit. que videns mundu languidum medicina sui corporis et sanguinis reparauit. dicente beato Aug. sup Psalmo xxxij. Omelia. ij. Vere magnus deus et magna misericordia eius. q; nobis dedit manducare corpus suum in q; tanta perpeffus est. Hec Aug. Magna igitur debet esse memoria apud nos imo iugis et ptime recordationis tante pietatis beneficiu et nunq; obliuiscenda tante clementie misericordia. ppter qd sancta mater ecclia spiritu sancto afflata mellisuiam dulcedinez tante benignitatis nolens obliuisci qua deus omnipotens p viscera misericordie sue eaz visitauit. et quasi esurietem et inanez animas replent bonis et satiavit. et si ptime ipius tam visceralis pietatis memoria congruo recordio ageret tam in missaru celebracionibus q; in plorum pcuracionibus et in aduocationibus. dignu tamē duxit solenni ori nihilominus honore et gratiaru actione clarioz memoriale dilectissimu institutionis tanti sacramenti. necnon mortis pariter et passionis christi cuius illud memoriale existit semel in anno deuotissime et benozificentiissime celebrare. Ha vt dicit Augustinus. sup Ps. x. Licet xps. semel mortuus est iustus. p iniustus. et scimus et certum habemus et spe immobili retinemus. quia christus resurgens ex mortuis iam no morietur. mors illi vltra non dominabit. sicut dicit Aplos. tamē ne obliuiscamur qd semel factum est. in memoria omni anno fit. quotiens pascha celebratur. nunq; ad tonies xps moritur et occiditur. Absit. Sed tamē annuercsaria recordatio representat qd olim factum est. et sic nos facit moueri. tanq; videamus pntem xpm in cruce. habentem verba de pscra. di. ij. Semel xpus. Quia igitur memoria tanti sacramenti cogruetur quinta in cena domini locu habere non potuit. ppter aliorum officiorum ecclesiasticorum occupatione. Ideoq; visum ē ecclesie spiritus sancto afflate vt expeditis festiuitatum scilicet pasche. ascensionis et penthecostes necnon sancte trinitatis solennijs. hodierna die recolatur memoria istius sacramenti et cibi dulcissimi. cuius recordium mentem delectat. quia esca angelorum Sapientie. xvi. virtute roborat. quia panis cor hois cofirmet. et vitas gratia ad